

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Мавріної Марини Ігорівни «Моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

В сучасному стані економіки України для успішного функціонування підприємств торгівлі необхідною складовою є виявлення з подальшим задоволенням актуальних споживчих потреб. Крім того, світовий досвід показує, що культура споживання дуже швидко змінюється. Це пов'язано зі змінами споживчих трендів, стрімким розвитком сучасних технологій та великим капіталом, який все частіше можна спостерігати в непрофільних для себе сегментах ринку. Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених в ній завдань. Дисертантом ця проблема вирішується за рахунок розробки й удосконалення методологічного забезпечення моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств, що й було прийнято за мету дисертації.

Низка взаємопов'язаних задач, що вирішені у роботі, дозволяє стверджувати про досягнення поставленої мети дослідження. Зокрема, досліджено економічні передумови та підходи до моделювання споживчої поведінки; розроблено концепцію рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств; удосконалено модель якісної оцінки особистих уподобань цільових груп споживачів; розвинуто метод визначення попиту на товари комерційного підприємства з урахуванням рефлексивних впливів; удосконалено рефлексивну модель формування керуючих впливів на прийняття споживчих рішень; удосконалено функціональні моделі інформаційних потоків у процесі реалізації рефлексивного управління формуванням споживчого попиту на комерційному підприємстві; розвинуто методи організації збору інформації для рефлексивного управління; проведено апробацію запропонованих моделей.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» у процесі розроблення комплексних тем «Підвищення ефективності фінансового управління в умовах нестабільності розвитку національної економіки» (державний реєстраційний номер 0215U000911) і «Напрямок підвищення ефективності розвитку фінансових відносин в Україні» (державний реєстраційний номер 01191U103504). Особисто здобувачем розглянуто рекламу як інструмент рефлексивного управління споживчим рішенням та моделювання функції попиту для виявлення напрямів розвитку підприємства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність

Наукові положення, висновки та рекомендації, що представлені у дисертаційній роботі Мавріної М. І., є достатньо обґрунтованими та достовірними, базуються на опрацюванні значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів, використанні великого обсягу статистичної інформації, зокрема, офіційних даних Державної служби статистики України, та підтверджуються фундаментальністю методичних підходів. Концепція рефлексивного управління споживчим попитом на товари комерційних підприємств ґрунтується на принципах системного підходу, положеннях теорії рефлексивного управління, методах моделювання попиту. Модель якісної оцінки особистих уподобань споживачів з позиції рефлексивного управління реалізує принцип комплексного оцінювання якісних характеристик і складена на основі методів кваліметрії, теорії маркетингових досліджень та методології статистичної обробки інформації. Рефлексивна модель формування керуючих впливів на прийняття рішення споживачами заснована на використанні математичного апарату теорії рефлексивних ігор, теорії графів, теорії множин, теорії ймовірності та аксіом булевої алгебри. Зазначені моделі разом з моделлю просторової взаємодії Хаффа були покладені в основу методу визначення попиту на товари комерційного підприємства. Інформаційну модель процесу реалізації рефлексивного управління складено з

використанням методології функціонального моделювання IDEF0. Методи організації збору інформації для здійснення рефлексивного управління споживчим попитом ґрунтуються на окремих положеннях теорії маркетингових досліджень і статистичних методах аналізу.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються новизною, що в комплексі спрямована на вирішення науково-практичного завдання та полягає в обґрунтуванні та розробці теоретико-методичних основ та практичних рекомендацій щодо моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств. Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і пропозицій теоретичного, прикладного та науково-методичного змісту. Основні результати, що містять наукову новизну дисертації, полягають у такому:

– концепція рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств, яка ґрунтується на принципах теорії рефлексивного управління з урахуванням просторової взаємодії індуктора й реципієнта (стор. 56-72);

– модель якісної оцінки особистих уподобань споживачів з позиції рефлексивного управління, яка, на відміну від існуючих, містить механізм кількісного оцінювання якісних характеристик (стор. 76-95);

– рефлексивна модель формування керуючих впливів на прийняття рішення споживачами комерційного підприємства, яка розроблена на основі теорії рефлексивних ігор та надає змогу визначити ефективність витрат на рефлексивні керуючі впливи з урахуванням особистих уподобань реципієнта (стор. 113 -128);

– комплекс функціональних моделей інформаційних потоків процесу реалізації рефлексивного управління, які ґрунтуються на методології функціонального моделювання IDEF0 та надають змогу оптимізувати інформаційну взаємодію компонентів організаційної структури комерційного підприємства в процесі імплементації методів рефлексивного управління споживчим попитом (стор. 132-144);

– метод визначення попиту комерційного підприємства, що ґрунтується на моделі просторової взаємодії Хаффа, яку модифіковано для використання рефлексивного управління в розрізі окремих типів товарів на досліджуваному підприємстві за вибраний проміжок часу (стор. 95-113);

– методи організації збору інформації для здійснення рефлексивного управління споживчим попитом на товари та послуги комерційного підприємства, які складені на основі існуючих методів маркетингових досліджень, але, на відміну від них, орієнтовані на визначення якісних чинників поведінки споживачів (стор. 144-148).

Ці результати, на думку автора, дозволяють вирішити нову, актуальну для економіки України наукову задачу розробки й удосконалення теоретичного та методологічного забезпечення моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і розробці науково-практичних рекомендацій, які збагачують економічну науку з управління споживчим попитом на товари підприємств роздрібної торгівлі.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані методичні положення та розроблені методичні підходи доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути прийняті до впровадження організаційними структурами підприємств роздрібної торгівлі при формуванні власної стратегії управління.

Практичні розробки, зокрема, такі як модель якісної оцінки особистих уподобань споживачів з позиції рефлексивного управління, рефлексивна модель формування керуючих впливів на прийняття рішення споживачами комерційного підприємства, метод визначення попиту комерційного підприємства, є універсальними та надають змогу визначати напрями ефективного управління й прогнозувати поведінки різних груп споживачів на будь-яких комерційних підприємствах роздрібної торгівлі. Основні результати дисертаційної роботи практично застосовано в ТОВ «Континіум-Трейд».

Результати дисертації використовують у навчальному процесі кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» під час викладання дисциплін: «Інформаційні системи і технології в фінансах і банківській сфері», «Математичне моделювання економічних процесів».

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих роботах автора

Результати наукових досліджень Мавріної М.І., які покладено в основу її дисертації, опубліковані в статтях, матеріалах конференцій. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, з них: 1 розділ у монографії; 5 статей в наукових фахових виданнях України, 3 статті в наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз (зокрема 1 стаття у базі Web of Science), 6 публікацій у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій – 5,95 д. а.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на зазначене апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою. Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи, в цілому, позитивно достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, проте, доцільно зупинитись на окремих положеннях, що мають дискусійний характер:

1. У п. 1.3 (стор. 59-61), автору доцільно було б уточнити, що використану методологію аналізу рефлексивних процесів засновано на теорії множин.

2. Незважаючи на те що в дисертації розглядається процес розробки управлінських рішень, автор не включив теорію прийняття рішень до складу

теоретико-методологічного рівня схеми реалізації концепції рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств (рис. 1.14, стор. 70).

3. На рис. 2.4. дисертації (стор. 80) зображено сили, що діють в мікросередовищі комерційного підприємства, проте було б необхідно навести більш конкретні шляхи взаємодій і взаємовпливів між комерційним підприємством та його макросередовищем.

4. Для розрахунку функції визначення попиту (2.23, стор. 112), автор пропонує кількість ймовірних покупців та їх середні витрати розрахувати на підставі даних державної служби статистики, але цей метод може бути застосований лише для порівняно великих регіонів. Для невеликих торговельних зон внаслідок їх неоднорідності такі розрахунки можуть бути недостатньо достовірними.

5. У п. 3.1. (стор. 132-144) дисертації представлено інформаційне забезпечення процесів реалізації рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств (рис. 3.2, стор. 135). Однак, з тексту п. 1.3 не зрозуміло на який тип організаційної структури комерційного підприємства орієнтовано запропоновані структурні моделі, та яке місце в неї займе підрозділ з реалізації рефлексивного управління.

6. У дисертації на стор. 171 зазначено етапи розробки рекламної компанії. Автору доцільно було б представити результативність запропонованих інструментів більш детально для проведення порівняльного аналізу їх ефективності.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про складність обраного напрямку дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Мавріної Марини Ігорівни «Моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств» є самостійною, завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, які в сукупності є суттєвими для вирішення проблеми моделювання попиту на товари комерційних підприємств.

Актуальність обраної теми дисертації, повнота обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях відповідають вимогам, встановленим до кандидатських дисертацій. Тема дисертації Мавріної М.І. та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці, за якою дисертацію представлено до захисту.

Вважаю, що дисертаційна робота Мавріної Марини Ігорівни «Моделювання процесів рефлексивного управління споживчим попитом комерційних підприємств», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, відповідає вимогам пунктів 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Мавріна М.І., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Офіційний опонент:
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
директор Навчально-наукового
інституту інноваційних
технологій управління
Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Ю. Г. Лисенко

